

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
oppivelvollisuus@minedu.fi

Lausuntopyyntö 30.4.2020

Asia: VN/1985/2020 OKM; Hallituksen esitys oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Aikuislukioiden opettajat ry AIO:n lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle

Aikuislukioiden opettajat ry AIO kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto oppivelvollisuuden laajentamista koskevassa asiassa. Yhdistyksemme edustaa aikuislukioissa ja lukioiden aikuislinjoilla työskenteleviä opettajia, ja tarkastelemme lausunnossamme hallituksen esitystä tästä näkökulmasta.

AIO kannattaa esityksen keskeisiä tavoitteita, joita ovat osaamistason nostaminen ja se, että jokainen nuori suorittaisi peruskoulun jälkeen toisen asteen tutkinnon. Aikuislukiot ja lukioiden aikuislinjat ovat toimineet jo pitkään samansuuntaisten tavoitteiden eteen ja mahdollistaneet ylioppilastutkinnon suorittamisen monelle sellaiselle opiskelijalle, jolla on kieli- tai oppimisvaikeuksista, terveydellisistä syistä tai haastavasta elämäntilanteesta johtuva erityisen tuen tarve.

Mielestämme on hyvä, että lakiesityksen mukaan nuori aikuinen voisi jatkossa suorittaa oppivelvollisuutta myös aikuisten perusopetuksessa, tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa (2021–2022 lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa) ja hakijaan liittyvästä perustellusta syystä aikuisten lukiokoulutuksessa. Myös opintotuen ja opiskelijahuollon ulottaminen koskemaan aikuisten lukiokoulutuksessa opiskelevia oppivelvollisia on hyvä asia.

Käsitlemme seuraavaksi tarkemmin lakiesityksen nivelvaiheen koulutusten uudistamiseen, toisen asteen koulutuksen maksuttomuuteen ja lain voimaantulon ajankohtaan liittyviä näkökohtia:

1. Nivelvaiheen koulutusten uudistaminen

Hallituksen esittämä lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen, perusopetuksen lisäopetuksen ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen yhdistäminen tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmentavaksi koulutukseksi (TUVA) tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden nykyistä joustavampiin ja yksilöllisempiin opiskelupolkuihin. Tämän vuoksi uudistus on AIO:n mielestä perusteltu ja auttaa toivottavasti ehkäisemään opintojen keskeytymistä nivelvaiheessa.

Aikuislukiot ja lukioiden aikuislinjat ovat järjestäneet uuteen nivelvaiheen koulutukseen yhdistettävistä koulutuksista maahanmuuttajataustaisille tai muille vieraskielisille suunnattua lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta (LUVA), jossa opiskelijat ovat voineet kehittää lukio-opinnoissa välttämättömiä kieli- ja opiskelutaitoja. Mielestämme myös osa suomea tai ruotsia

äidinkielenään puhuvista opiskelijoista hyötyisi vastaavankaltaisten lukiokoulutukseen valmentavien opintojen suorittamisesta, joten tältäkin kannalta pidämme uudistusta hyvänä.

Samalla toivomme, että TUVA-koulutuksen rakennetta, sisältöjä ja ohjausta suunniteltaessa sekä koulutuksen järjestämisestä säädettyä turvataan maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille aito ja tasavertainen mahdollisuus lukiokoulutukseen. LUVA-koulutukseen osallistuvien opiskelijoiden määrä vuosittain koko maassamme on jäänyt melko vaatimattomaksi, mutta syyt tähän ovat nähdäksemme muualla kuin koulutusohjelmassa itsessään. Nykyisen LUVA-koulutuksen suunnittelussa kohderyhmä ja sen tarpeet on huomioitu hyvin, ja koulutuksen tavoitteet, rakenne ja sisällöt ovat linjassa myös meneillään olevan lukiouudistuksen tavoitteiden kanssa. Toivomme, että nämä piirteet toteutuvat myös osana tulevaa TUVA-koulutusta.

Vaikka käsillä oleva lakiesitys koskee oppivelvollisuuden laajentamista ja oppivelvollisuusikäisten koulutusta, haluamme tuoda esiin, että jatkossakin suomalaiseen koulutusjärjestelmään tulee oppivelvollisuusikäisten ylittäneitä maahanmuuttajia, joilla ei ole suomalaista toisen asteen tutkintoa vastaavaa koulutusta tai riittävää kielitaitoa sen hankkimiseen. Lisäksi TUVA-koulutuksen mahdollista kohderyhmää ovat alaa vaihtavat aikuisopiskelijat. Aikuislukioilla ja lukioiden aikuislinjoilla on pitkä kokemus ja hyvät valmiudet näiden opiskelijoiden koulutuksen järjestämiseen ja ohjaamiseen. Toivomme, että aikuislukioiden osaamista hyödynnetään lakiesityksen tavoitteiden saavuttamiseksi takaamalla rahoituksella, että TUVA-koulutuksen lukioon valmistavaa osaa voidaan järjestää aikuisten lukiokoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa. Tällä hetkellä aikuisten LUVA-koulutuksen rahoituksen painokerroin on 0,65, vaikka aikuisille järjestettävän LUVA-koulutuksen laajuus ja sisältö ovat samat kuin nuorisokoulutuksessa.

Koska nivelvaiheessa tulee myös jatkossa opiskelemaan oppivelvollisuusikäisten ylittäneitä aikuisia, toivomme lisäksi, että TUVA-koulutuksen laajuutta harkittaisiin uudestaan. Esityksen mukainen laajuus 38 viikkoa ja 29 tuntia opetusta viikossa voi olla haastava aikuisopiskelijalle esimerkiksi mikäli hän käy töissä tai hänellä on pieniä lapsia. Nykyisen LUVA-koulutuksen laajuus (25 kurssia eli 50 opintopistettä) on tuntunut toimivalta ja tarkoituksenmukaiselta. Se on myös ollut helppo sovittaa lukion opetukseen ja aikatauluihin, mikä on tärkeää, koska opiskelijalla on mahdollisuus sisällyttää nivelvaiheen opintoihin toisen asteen opintokokonaisuuksia.

2. Toisen asteen koulutuksen maksuttomuus

On mahdollista, että oppivelvollisuuden laajentamista koskevat muutokset tulevat aiheuttamaan arvioitua enemmän kustannuksia. Mikäli näin on, muutos aiheuttaa säästötarpeita muualla koulun toiminnassa. Näin lainmuutoksen kunnioitettavat tavoitteet voivat olla aiheuttamassa painetta säästää nostamalla ryhmäkokoja ja vähentämällä ohjausta, jonka tarve olisi kuitenkin korkeampi kuin aiemmin. Aikuislukion opiskelijat ovat usein juuri niitä, jotka tarvitsevat sekä taloudellista tukea että ohjausta opinnoissaan. Mielestämme olisi hyvä pohtia, voisiko maksuttomuuden toteuttamiseksi kaavailtuja resursseja kohdentaa tukea tarvitseville tehokkaammin jollakin muulla keinolla.

Olemme myös huolissamme siitä, että 18-vuotta täyttänyt oppilaitosta vaihtava nuori menettää oikeutensa maksuttomuuteen. Tämä asettaisi esimerkiksi paikkakuntaa vaihtavat opiskelijat eriarvoiseen asemaan. Lisäksi siirtyminen suorittamaan aikuisten lukiokoulutusta voi joissain tapauksissa olla opiskelijalle ainoa tapa suorittaa lukion oppimäärä. Yhdistyksemme mielestä olisikin hyvä, että myös nämä opiskelijat kuuluisivat maksuttomuuden piiriin.

3. Lain voimaantulo

Koronaepidemia vaikutti ja vaikuttaa edelleen koulujen arkeen monin tavoin. Lisäksi lukioissa on toteutettu ja toteutetaan parhaillaan muitakin laajoja uudistuksia. AIO:n mielestä on syytä harkita oppivelvollisuuslain voimaantulon lykkäämistä, jotta valmistautumiseen jää riittävästi aikaa. Olisi luontevaa, että uusi oppivelvollisuuslaki tulisi voimaan samanaikaisesti TUVA-koulutusta koskevan lainasäädännön kanssa.

Olisi tärkeää turvata koulujen ydintyö, eli ohjaaminen ja opettaminen, ja ohjata näihin riittävästi resursseja. Aikuislukiossa näemme, että lukion haluavat suorittaa monenlaiset oppijat, joille olisi turvattava mahdollisuus saada perustaidot hallintaan ja taattava riittävä ohjaus jo ennen kuin päätös toisen asteen koulutusvalinnasta on heille ajankohtainen.

Lausunnon keskeinen sisältö tiivistettynä:

- Esityksen keskeiset tavoitteet ovat hyvin perustellut ja kannatettavat.
- Pidämme tärkeänä, että esityksen mukaisesti oppivelvollisuutta voi jatkossa suorittaa myös aikuisten perusopetuksessa, tutkintotavoitteiseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa ja perustellusta syystä aikuisten lukiokoulutuksessa.
- Kiitämme esitystä siitä, että opintotuki ja opiskelijahuollon palvelut on siinä ulotettu koskemaan myös aikuisten lukiokoulutuksessa oppivelvollisuuttaan suorittavia.
- Toivomme, että TUVA-koulutusta rakennettaessa ja sen järjestämisestä säädettäessä turvataan maahanmuuttajille aito mahdollisuus lukiokoulutukseen.
- TUVA-koulutuksen laajuudessa, rakenteessa ja rahoituksessa on tärkeää ottaa huomioon se, että koulutuksessa tulee opiskelemaan myös oppivelvollisuusiän ylittäneitä aikuisia, jotka tähtäävät lukiokoulutukseen. Tämän vuoksi AIO toivoo, että koulutuksen laajuutta supistettaisiin ja että aikuisten ja nuorten oppimäärän mukaan opiskelevien rahoitus yhdenmukaistettaisiin, mikäli myös koulutuksen laajuus ja sisällöt ovat samat nuorille ja aikuisille.
- On tärkeää, ettei maksuttomuus johda siihen, että kustannusten kasvaessa päädytään säästämään opetuksesta ja ohjauksesta. Nähdäksemme voisi olla mielekästä pohtia vielä mahdollisuuksia suunnata maksuttomuuteen kaavailtu resurssi jotenkin muuten niin, että siitä hyötyisivät eniten tukea tarvitsevat.
- Mielestämme olisi perusteltua, että lain voimaantuloa lykättäisiin niin, että se tapahtuisi samanaikaisesti TUVA-koulutuksen uudistusten kanssa.

Helsingissä 15.6.2020

Pauliina Raittila
Puheenjohtaja
Aikuislukioiden opettajat ry

Satu Mattila
Tiedottaja
Aikuislukioiden opettajat ry